

Zgoda pacjenta — to Twoja decyzja

Jak angażować się w decyzje odnośnie opieki zdrowotnej i leczenia

Wersja 3

Utworzono w sierpniu 2010

Aktualizacja: luty 2013

Do kogo jest skierowana ta ulotka?

- Informacje zawarte w tej ulotce przeznaczone są dla osób w każdym wieku.
- Istnieje również wersja tej ulotki skierowana do dzieci i młodzieży do lat 16, nosząca tytuł „**Zgoda pacjenta — Twoje prawa**” (**Consent – your rights**). Można ją otrzymać w miejscu świadczenia opieki NHS lub znaleźć na stronie internetowej: www.hris.org.uk.

O czym mówi ta ulotka?

Omawia ona prawa pacjenta do podejmowania decyzji dotyczących opieki zdrowotnej i leczenia. Generalnie pacjent ma prawo zgodzić się lub odmówić leczenia, badań lub testów, a także podjąć decyzję o udziale w badaniach naukowych.

Co oznacza zgoda pacjenta?

Oznacza akceptację. Zanim lekarz, pielęgniarka lub inny personel medyczny będzie mógł wykonać badanie lub podjąć leczenie pacjenta, musi uzyskać jego zgodę.

Kto może wyrazić zgodę?

Pacjent może wyrazić zgodę, jeżeli może podejmować samodzielne decyzje.

- Oznacza to, że jest w stanie zrozumieć na czym leczenie polega i rozważyć wszelkie za i przeciw związane z podejmowanymi działaniami.
- Pacjent musi otrzymać wystarczające informacje i powinien mieć możliwość samodzielnego zadecydowania, bez nacisków ze strony innych osób.

Co jeśli pacjent nie może wyrazić zgody?

Pacjent może wyrazić zgodę tylko wtedy, gdy rozumie otrzymywane informacje, może je rozważyć, podjąć i zapamiętać swoją decyzję oraz jest w stanie poinformować innych o swojej decyzji. Jeżeli pacjent nie jest w stanie tego wszystkiego zrobić, wtedy taką sytuację określa się jako „niezdolność do podejmowania decyzji”.

- Jeśli niezdolność do podejmowania decyzji przez pacjenta jest spowodowana odurzeniem narkotykami lub alkoholem, wtedy lekarz może podjąć leczenie pacjenta bez jego zgody, jeśli leży to w interesie pacjenta.
- Jeśli niezdolność do podejmowania decyzji jest spowodowana chorobą psychiczną, np. trudnościami z uczeniem się lub demencją, wtedy decyzje dotyczące pacjenta mogą być podejmowane przez inną osobę.

Pacjenci dorośli

Zgodę może wyrazić za pacjenta inna osoba w następujących przypadkach:

- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która otrzymała od niego pełnomocnictwo w zakresie leczenia (Welfare Power of Attorney);
- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która została ustanowiona przez sąd kuratorem pacjenta w zakresie leczenia (Welfare Guardianship Order);
- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która została ustanowiona przez sąd kuratorem pacjenta w zakresie pojedynczego zabiegu, jeżeli leczenie jest tylko krótkoterminowe (Welfare Intervention Order).

Lekarze mogą również podjąć leczenie, jeżeli w imieniu pacjenta nikt inny nie może wyrazić zgody, a leczenie będzie dla niego korzystne.

Pacjent zawsze powinien uzyskać informacje w zrozumiałym dla niego sposób i zawsze powinien uzyskać pomoc w zakresie komunikacji.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć w broszurze „**Opieka a zgoda pacjenta**” (**Caring and Consent**). Informacje na temat tej broszury można znaleźć na stronie 10.

Więcej na temat źródeł informacji o prawach osób dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji podano na stronie 8.

Pacjenci poniżej 16 roku życia

- Jeśli pacjent sam nie może wyrazić zgody na leczenie, może to zrobić osoba dysponująca prawami rodzicielskimi.

Informacje o prawach osób poniżej 16 roku życia można znaleźć na stronie 8.

Co dzieje się w nagłych przypadkach?

- W nagłych przypadkach — na przykład wtedy, gdy pacjent uczestniczył w wypadku drogowym i wymaga szybkiej pomocy w celu ratowania życia —

może nie być w stanie pozwalającym na podjęcie decyzji odnośnie swojego leczenia.

- Jeżeli pacjent nie jest w stanie wyrazić zgody i nie ma czasu na uzyskanie zgody od innej osoby za pacjenta, lekarze nadal mogą podjąć jego leczenie. Tym niemniej mogą to zrobić jedynie wtedy, gdy zachodzi konieczność ratowania życia lub uniknięcia poważniejszych obrażeń.

W jaki sposób pacjent jest proszony o wyrażenie zgody?

- Pacjent może zostać poproszony przez lekarza lub innego pracownika służby zdrowia o wykonanie czynności oznaczającej wyrażenie zgody. Na przykład: lekarz może poprosić o możliwość zbadania stopy pacjenta. Jeżeli pacjent zdejmie but, jest to znak wyrażenia zgody na badanie.
- Z reguły pacjent będzie poproszony o słowne wyrażenie zgody na badanie lub leczenie.
- Jeżeli badanie lub leczenie jest bardziej skomplikowane, jak na przykład operacja, pacjent może zostać poproszony o podpisanie formularza zgody.

Jakie informacje powinien otrzymać pacjent?

- Aby pomóc w podjęciu decyzji, personel NHS obowiązany jest podać pacjentowi informacje odnośnie oferowanego badania lub leczenia, w sposób zrozumiały dla pacjenta. Pacjent ma prawo wiedzieć:
 - dlaczego ma zostać poddany konkretnemu badaniu lub leczeniu;
 - na czym ono polega;
 - jakie są korzyści;
 - czy istnieje ryzyko lub możliwość wystąpienia skutków ubocznych;
 - jak wysokie lub niskie jest ryzyko;
 - czy istnieją metody alternatywne;
 - co może się wydarzyć, jeżeli badanie lub leczenie nie zostanie przeprowadzone;
 - czy pacjent będzie musiał zapłacić (np. za leczenie dentystyczne);
 - jak nazywa się lekarz odpowiedzialny za jego leczenie.
- Pacjent ma prawo zadawać pytania, jeżeli nie rozumie informacji lub chce dowiedzieć się więcej. Jeżeli osoba, która prosi pacjenta o wyrażenie zgody nie jest w stanie odpowiedzieć na jego pytania, należy ją poprosić o zdobycie informacji lub skontaktowanie z osobą mogącą w tym pomóc. Jeżeli pacjent uzna to za konieczne, może poprosić o opinię innej osoby.
- Jeśli istnieje konieczność skorzystania z tłumacza należy to zgłosić pracownikowi służby zdrowotnej z wyprzedzeniem. Należy wcześniej umówić taką wizytę i określić język, którego tłumacz jest potrzebny.
- Pacjent ma prawo żądać, aby w czasie otrzymywania informacji o badaniu lub leczeniu była przy nim inna osoba. Może to być znajomy, członek

rodziny, partner lub opiekun, inny członek personelu lub osoba niezależna (często zwana po angielsku „advocate”).

- W niektórych sytuacjach pacjent może mieć trudności z pełnym zrozumieniem informacji dotyczących badania lub leczenia. Jeśli pacjentowi potrzebne są informacje na piśmie, powinien o nie poprosić.

Jak dużo czasu ma pacjent na podjęcie decyzji?

W nagłych przypadkach decyzje muszą być podejmowane szybko. W innych sytuacjach pacjent może poświęcić więcej czasu. Na podjęcie decyzji powinno być udzielone wystarczająco dużo czasu, a pacjent nie powinien czuć się ponaglany. Jeśli na zastanowienie potrzeba więcej czasu, pacjent powinien o tym powiedzieć.

Co jeśli pacjent zmieni zdanie?

Pacjent może w dowolnym czasie zmienić zdanie odnośnie wyrażonej zgody na badanie lub leczenie. Należy poinformować o tym fakcie osobę, która opiekuje się pacjentem.

Czy pacjent może nie zgodzić się na badanie i leczenie?

- Generalnie pacjent może w dowolnym czasie odmówić badania lub leczenia, nawet jeżeli oznacza to poważne zagrożenie dla życia jego lub jego nienarodzonego dziecka.
- Ważne jest, aby pacjent rozumiał, co może się wydarzyć, jeżeli nie zdecyduje się na badanie lub leczenie.
- Jeżeli istnieje możliwość leczenia alternatywnego, pacjent powinien zostać o tym poinformowany. Jednakże pacjent nie może nalegać na konkretne leczenie, jeżeli opiekujący się nim personel NHS nie uważa, że będzie ono korzystne dla pacjenta.
- Należy pamiętać, że pacjent ma prawo do uzyskania opinii na temat leczenia od innej osoby, zanim podejmie decyzję.

Informacje dla osób poniżej 16 roku życia

Jeśli pacjent ma mniej niż 16 lat i lekarz uważa, że pacjent może decydować za siebie, wtedy pacjent może nie zgodzić się na badanie lub leczenie. Jednak w takim przypadku:

- Osoba opiekująca się pacjentem może chcieć dowiedzieć się, dlaczego pacjent nie zgadza się. Osoba ta musi wiedzieć, czy dostarczyła pacjentowi wystarczająco informacji do podjęcia decyzji.
- W bardzo nietypowych przypadkach, przy braku zgody na badanie lub podczas leczenia poważnych stanów zdrowia, rodzice lub opiekunowie

pacjenta mogą nie zgodzić się z decyzją pacjenta i zechcieć zasięgnąć porady prawnej. Pacjent również może skonsultować taką decyzję ze swoim prawnikiem.

Więcej informacji na ten temat można uzyskać, kontaktując się ze Scottish Child Law Centre (Szkocki Ośrodek Praw Dziecka — patrz strona 8).

Na stronie 10 określono, gdzie szukać informacji na temat zgody osób poniżej 16 roku życia.

Co jeśli pacjent cierpi na zaburzenia lub chorobę umysłową?

- W większości przypadków pacjenci, u których występują problemy natury umysłowej, mają te same prawa do wyrażania zgody lub odmowy na badanie lub leczenie, co wszystkie inne osoby.
- Jednakże jeżeli opieka nad pacjentem odbywa się w ramach Mental Health Act (Ustawy o zdrowiu umysłowym), badania i leczenie związane z chorobą umysłową pacjenta mogą być wykonywane bez jego zgody. Działania te zostaną podjęte tylko wtedy, jeżeli:
 - będą korzystne dla pacjenta, oraz
 - wystąpi zagrożenie zdrowia pacjenta lub innych osób, jeśli badania i leczenie nie zostaną podjęte.

Istnieją wytyczne dotyczące pewnych rodzajów leczenia. Przed rozpoczęciem leczenia pacjenta jego lekarz prowadzący może potrzebować zasięgnąć opinii innego lekarza.

- Istnieje zbiór informacji i wskazówek dla osób cierpiących na zaburzenia lub choroby umysłowe oraz ich opiekunów, przygotowany przez Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia). Na stronie 9 podano informacje, gdzie można uzyskać egzemplarz tego zbioru.

Więcej informacji na temat praw osób cierpiących na zaburzenia i choroby umysłowe podano na stronie 9.

Co jeśli pacjent zostanie poproszony o udział w zajęciach dydaktycznych?

- Pacjent powinien być zawsze zapytany przez zajmujący się nim personel NHS, czy nie ma nic przeciwko obecności studentów medycyny podczas badania lub leczenia. Pacjent ma prawo odmówić, bez jakiegokolwiek wpływu na standard opieki.
- Pacjent musi wyrazić zgodę przed wykonaniem jakichkolwiek fotografii, nagrań obrazu i dźwięku podczas badania lub leczenia, przeznaczonych do

celów dydaktycznych. Jeżeli to możliwe, informacje pozwalające zidentyfikować pacjenta zostaną usunięte przed wykorzystaniem materiałów. W sytuacjach, gdy nie będzie to możliwe, pacjent musi zostać o tym poinformowany przed podjęciem decyzji.

- Jeżeli pacjent zgodzi się na wykonywanie zdjęć lub nagrań do celów dydaktycznych, może zmienić zdanie w późniejszym czasie. Jeżeli pacjent cofnie zgodę, zdjęcia lub nagrania nie zostaną użyte i zostaną zniszczone tak szybko jak to możliwe.

Co jeśli pacjent zostanie poproszony o udział w badaniach?

- Jeśli pacjent może podejmować decyzje samodzielnie, wtedy może sam zdecydować, czy chce uczestniczyć w badaniach.
- Przed podjęciem decyzji pacjent powinien otrzymać wszelkie potrzebne informacje odnośnie badań, a także uzyskać odpowiedzi na wszelkie pytania.
- Zwykle pacjent otrzyma pisemne informacje na temat badań, które może zabrać do domu. Jeżeli pacjent chce, może posłużyć się nimi podczas rozmów na temat badań z rodziną i przyjaciółmi. Pacjent nie powinien nigdy być naciskany na wyrażenie zgody na udział w badaniach.
- Jeżeli pacjent chce wziąć udział w badaniach, powinien otrzymać do podpisania formularz potwierdzający wyrażoną zgodę. Pacjent może otrzymać jedną kopię formularza, a druga kopia trafi do jego dokumentacji stanu zdrowia.
- Pacjent może zmienić zdanie na temat udziału w badaniach w dowolnym czasie i nie ma obowiązku podawania przyczyn.
- Jeżeli pacjent nie zdecyduje się na udział w badaniach, standardy otrzymywanej przez niego opieki nie zostaną obniżone.

Zgoda na wykorzystanie osobistych informacji o stanie zdrowia

NHS ma obowiązek zachowania w tajemnicy osobistych informacji o stanie zdrowia pacjenta. Pacjent ma prawo uczestniczyć w decyzjach odnośnie sposobów wykorzystywania osobistych informacji o stanie jego zdrowia.

Więcej informacji na temat sposobów wykorzystywania osobistych informacji o stanie zdrowia pacjenta można znaleźć w ulotce pt. „**Poufność — to Twoje prawo**” (**Confidentiality — it’s your right**). Na stronie 10 podano informacje o tym, gdzie można uzyskać egzemplarz tej ulotki.

Co jeśli pacjent jest niezadowolony?

Jeżeli pacjent jest niezadowolony ze sposobu, w jaki uczestniczył w podejmowaniu decyzji odnośnie do opieki zdrowotnej, w pierwszej kolejności powinien zwrócić się do opiekującego się nim pracownika NHS. Jeżeli pacjent jest nadal niezadowolony, może złożyć oficjalną skargę.

Więcej informacji na temat składania skarg zawiera ulotka pt. „**Składanie skarg na NHS**” (**Making a complaint about the NHS**). Na stronie 10 podano informacje o tym, gdzie można uzyskać egzemplarz tej ulotki.

Jak uzyskać dalsze informacje

- Aby uzyskać więcej informacji odnośnie zagadnień poruszonych w niniejszej ulotce należy skontaktować się:
 - z pracownikiem NHS, który jest zaangażowany w opiekę nad pacjentem;
 - z NHS inform Helpline (telefoniczną linią informacyjną NHS) pod numerem **0800 22 44 88** (textphone 18001 0800 22 44 88), połączenia z tą linią są bezpłatne i możliwe jest również zamówienie usługi tłumaczenia;
 - z lokalnym obywatelskim biurem doradczym (citizens advice bureau); najbliższe biuro można znaleźć za pośrednictwem Internetu, korzystając z witryny **www.cas.org.uk**, bądź w lokalnej książce telefonicznej.
- Aby uzyskać więcej informacji odnośnie zagadnień prawnych dotyczących dzieci i młodzieży, prosimy skontaktować się z organizacją:

The Scottish Child Law Centre (Szkocki Ośrodek Praw Dziecka)

54 East Crosscauseway

Edinburgh

EH8 9HD

Telefoniczna linia informacyjna: **0131 667 6333**

Bezplatny numer telefonu dla osób poniżej 18 roku życia: **0800 328 8970**

Bezpłatna obsługa tekstowa **80800**: najpierw tekst „SCLC”, następnie pytanie (odpowiedzi odsyłane drogą tekstową na telefon komórkowy).

E-mail: **enquiries@sclc.org.uk**

Strona internetowa: **www.sclc.org.uk**

- Sytuacja, w której pacjent nie może samodzielnie podejmować decyzji lub poinformować innych osób o swojej decyzji, określana jest mianem „niezdolności” („incapacity”). Broszura „**Opieka a zgoda pacjenta**” zawiera wyjaśnienia dotyczące praw osób, które mogą podejmować decyzji dotyczących leczenia oraz praw ich opiekunów. Informacje na temat uzyskania tej broszury można znaleźć na stronie 10. Aby uzyskać informacje na temat Adults with Incapacity (Scotland) Act (ustawy o osobach dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji w Szkocji), należy skontaktować się z instytucją:

The Office of the Public Guardian (Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – Szkocja)

Hadrian House

Callendar Business Park

Callendar Road

Falkirk FK1 1XR

Telefon: **01324 678 300**

E-mail: **opg@scotcourts.gov.uk**

Strona internetowa: **www.publicguardian-scotland.gov.uk**

- Aby uzyskać więcej informacji na temat praw osób cierpiących na zaburzenia i choroby umysłowe, demencję, mających trudności z uczeniem się lub inne choroby umysłowe, należy skontaktować się z następującą instytucją: **Mental Welfare Commission for Scotland (Szkocka Komisja Opieki nad Chorymi Umysłowo)**. Można tam również uzyskać informacje o prawach osób podlegających pod Adults with Incapacity Act.

Mental Welfare Commission for Scotland (Szkocka Komisja Opieki nad Chorymi Umysłowo)

Thistle House

91 Haymarket Terrace

Edinburgh EH12 5HE

Bezpłatny numer dla osób objętych opieką i opiekunów: **0800 389 6809**

E-mail: **enquiries@mwscot.org.uk**

Strona internetowa: **www.mwscot.org.uk**

- **Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia)** opublikowały zbiór informacji i wskazówek dla osób korzystających z opieki psychiatrycznej i ich opiekunów, przygotowany przez Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia). Zawierają one wskazówki odnośnie wyrażania zgody na leczenie. Aby otrzymać te materiały, należy skontaktować się z instytucją:

Mental Health Law Team (Zespół ds. zdrowia psychicznego)

Mental Health Division

Scottish Government Health Directorates

St Andrew's House

Regent Road

Edinburgh EH1 3DG

Telefon: **0131 244 2591**

E-mail: **mentalhealthlaw@scotland.gsi.gov.uk**

Strona internetowa: **www.scotland.gov.uk** (tam należy wybrać łącza dot. opieki zdrowotnej i społecznej (health and community care), zdrowia psychicznego (mental health), doradztwa prawnego (mental health law) i poradnictwa (guidance))

Informacje dotyczące prawa zdrowia

- **NHS i Ty (The NHS and You)** — zawiera informacje na temat tego, co pacjent może oczekiwać od NHS w Szkocji oraz na temat tego, co NHS oczekuje od pacjenta.
- **Składanie skarg na NHS (Making a complaint about the NHS)** — zawiera informacje na temat składania skarg przy użyciu procedur NHS.
- **Poufność – to Twoje prawo (Confidentiality — it’s your right)** — zawiera informacje na temat tego, w jaki sposób NHS chroni dane osobowe pacjenta
- **Jak poznać swoją dokumentację zdrowotną (How to see your health records)** — zawiera informacje na temat praw pacjenta do poznania lub uzyskania kopii swojej kartoteki/danych dotyczących leczenia i stanu zdrowia.
- **Służba zdrowia dla obcokrajowców (Health care for overseas visitors)** — zbiór ulotek zawierających informacje na temat opieki zdrowotnej, którą mogą uzyskać obcokrajowcy przebywający w Szkocji.

Informacje dla młodzieży

- **Zgoda pacjenta — Twoje prawa (Consent — your rights)** — informacje na temat tego, w jaki sposób pacjent powinien uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących leczenia i opieki medycznej.
- **Poufność — Twoje prawa (Confidentiality — your rights)** — informacje na temat tego, jak służba zdrowia obchodzi się z danymi osobowymi pacjenta.
- **Powiedz co o tym myślisz! Masz prawo być wysłuchanym (Have your say! Your right to be Heard)** — informacje na temat składania komentarzy lub skarg na NHS.

Informacje dla opiekunów

- **Opieka a zgoda pacjenta (Caring and consent)** — informacje na temat praw opiekunów w zakresie podejmowania decyzji dotyczących opieki medycznej wobec osób dorosłych znajdujących się pod ich opieką.

Materiały te można uzyskać:

- u lekarza pierwszego kontaktu (GP), w gabinetach dentystycznych, w szpitalach oraz w innych miejscach świadczenia opieki zdrowotnej NHS;
- na stronie internetowej: www.hris.org.uk;
- w lokalnym biurze doradczym dla obywateli (citizens advice bureau — najbliższe biuro można znaleźć za pośrednictwem Internetu, korzystając ze strony internetowej www.cas.org.uk, bądź w lokalnej książce telefonicznej);
- korzystając z NHS inform Helpline (telefonicznej linii informacyjnej NHS) pod numerem **0800 22 44 88** (textphone 18001 0800 22 44 88; dostępna jest również pomoc tłumacza).

Dołożono wszelkich starań, aby zapewnić prawdziwość wszelkich informacji podanych w niniejszej ulotce. Tym niemniej ulotka ma wyłącznie charakter informacyjny i nie należy prawnego jej traktować jako w pełni wyrażonego stanu prawnego. W przypadku zamiaru podjęcia kroków prawnych należy skontaktować się z adwokatem, obywatelskim biurem doradczym lub inną organizacją doradczą.

**Przygotowane przez Health Rights Information Scotland— projekt
Consumer Focus Scotland dla Scottish Government Health Directorates.**

Aby uzyskać tę broszurę w innym języku lub formacie, należy zatelefonować do lokalnej placówki NHS (NHS board). Aby uzyskać pomoc w tym zakresie, należy skontaktować się telefonicznie z NHS inform Helpline pod numerem 0800 22 44 88 (textphone: 18001 0800 22 44 88).

www.hris.org.uk

